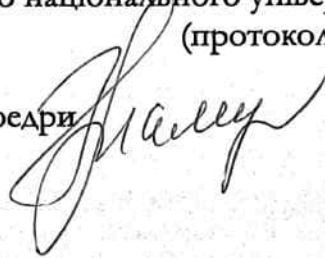

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет біологічний
Кафедра екології

Затверджено
на засіданні кафедри екології
біологічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31.08. 2022 р.)

Завідувач кафедри

Звенислава МАМЧУР

Силабус із навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ,
що викладається в межах ОПІ Екологія
другого (магістерського) рівня

Львів 2022

Назва курсу	Історія екологічної думки
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Біологічний факультет, кафедра екології
Адреса викладання курсу	вул. Саксаганського, 1, м. Львів, 79005, Україна E-mail: ecol@lnu.edu.ua Сайт: bioweb.lnu.edu.ua/ecology
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 Природничі науки, 101 Екологія
Викладач курсу	Капрусь Ігор Ярославович, д-р біол. наук, професор, професор кафедри
Контактна інформація викладача	kaprus63@gmail.com igor.kaprus@lnu.edu.ua https://bioweb.lnu.edu.ua/employee/kaprus-i-ya
Консультації по курсу	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі онлайн консультації через ZOOM, Teams, Viber або подібні ресурси. Для погодження часу онлайн консультацій слід писати на електронну пошту або Viber викладача або дзвонити.
Інформація про курс	Дисципліна «Історія екологічної думки» є вибіркою дисципліною зі спеціальності 101 Екологія для освітньої програми «Екологія», яка викладається для магістрів у 3 семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Даний навчальний курс викладається студентам екологам на біологічному факультеті. Основний наголос під час викладання даного курсу ставиться на досягненнях українських учених у галузі екології, а також проблемах впливу глобалізації людства на його екологічне майбутнє. Він знайомить студентів із історією розвитку української екологічної думки, видатними ученими екологами, етапами становлення екології та основними екологічними школами в Україні, сучасними концепціями охорони природи, а також із особливостями впливу на світогляд українських учених досягнень видатних екологів у Європі.
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі онлайн консультації через ZOOM, Viber або подібні ресурси. Для погодження часу онлайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Мета та цілі курсу	<i>Мета курсу</i> - ознайомлення студентів з основними теоретичними принципами, засадничими поняттями і світоглядними концепціями екологічної науки, історією розвитку екологічних уявлень і набутих знань у Європі, та Україні зокрема, за останніх 100 років, а також вмінням застосовувати екологічні знання та вміння на практиці при вирішенні різних екологічних проблем сучасності. <i>Основними завданнями</i> вивчення дисципліни є : <ul style="list-style-type: none"> • оволодіти основними термінами та поняттями сучасної екології; • засвоїти методологію системного підходу до вирішення екологічних проблем; • сформувати в студентів цілісний світогляд і активну громадянську позицію для кращого усвідомлення ролі та місії спеціалістів-екологів у вирішенні сучасних проблем охорони довкілля і раціонального природокористування;

- закріпити знання магістрів-екологів для реалізації освітянської діяльності в забезпеченні сталого розвитку;
- вміння імплементувати ідеї сталого розвитку в зміст шкільної (професійної) освіти;
- виробити в студентів уміння і навички проведення тренінгових форм навчальних занять;
- закріпити досвід роботи з джерелами наукової інформації;
- оволодіти методичними знаннями та вміннями, передовим педагогічним досвідом і сучасними досягненнями екологічної науки й практики щодо освіти для сталого розвитку (ОСР).

Література для вивчення дисципліни

Основна

1. Голубець М. А. Екосистемологія. - Львів: Поллі, 2000. - 316 с.
 2. Голубець М. А. Середовищезнавство (інвайронментологія). - Львів: Компанія «Манускрипт», 2010. - 176 с.
 3. Книш І.В. Екологічне знання у науковому та освітньому дискурсі: сучасні трансформації: монографія / І.В. Книш. - Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2017 - 230 с.
 4. Сидоренко Л. Сучасна екологія: наукові, етичні та філософські ракурси. К.: Парапан, 2002. 152 с.
 5. Begon M., Townsend C.R. Ecology: From Individuals to Ecosystems. United Kingdom, Willey, 2021.
 6. Bowman W.D., Hacher S.D. Ecology. USA, Oxford University Press, 2021.
 7. Гнатів П. С., Капрусь І.Я., Хірівський П.Р. та ін. Екологія та середовищезнавство як науки і спеціальності. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер. Біол. 2019. № 2, 76. С. 64-71.
- Додаткова**
1. Вернадський В. І. Біосфера. - М.: Мир, 1967.
 2. Голубець М.А. Біотична різноманітність і наукові підходи до її збереження. - Львів: Ліга-Прес, 2003. - 33 с.
 3. Дідух Я. П. Популяційна екологія. - К.: Фітосоціоцентр, 1988. - 191 с
 4. Дедю І. І. Екологічний енциклопедичний словник. - Кишинів, 1990. - 406 с.
 5. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.».
 6. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / за ред. К.М. Ситника. — К.: Вища школа, 2001. — 358 с.
 7. Капрусь І.Я. Хорологія різноманіття ґрунтових тварин – актуальний напрям досліджень біогеографії та синекології. Журнал агробіології та екології. 2018. Т. 5, № 1. С. 14–31.
 8. Капрусь І.Я., Гуштан Г.Г., Гуштан К.В. *Tetradontophora bielanensis* (COLLEMBOLA) як об'єкт охорони та біомоніторингу. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні. Серія: «Conservation Biology in Ukraine». 2020. Вип. 16, Т. 2. С. 112–114.
 9. Гнатів П.С., Нечай О.С., Хірівський П.Р., Капрусь І.Я., Бучко А.М. Становлення і сучасна концепція екології людини. Вісник проблем біології і медицини. 2018. Вип.1, том 1 (142). С. 11–15.
 10. Зеленая книга Украинской ССР. - Киев: Наукова думка, 1987. - 216 с.
 11. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 р.) - Київ: Мінкобезпеки України, 1998. - 76 с.

	<p>12. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи сучасної екології. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 408 с.</p> <p>13. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б. Є. Патона. – К. : ДУ«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 72 с.</p> <p>14. Попович, С. Ю. Природно-заповідна справа: навч. посібник /С. Ю. Попович. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.</p> <p>15. Прищепя М.О., А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: видавничий центр «Академія», 2006. – 360 с.</p> <p>16. Проект Стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, 2011. – 144с.</p> <p>17. Стратегічний план дій впровадження в Україні Директиви 92/43/ЕЕС про збереження природних типів оселищ та видів природної флори й фауни (2011–2020) / Х. Зінгстра, В. Костюшин, Л. Мочарська та ін. – Львів : ЗУКЦ, 2011. – 48 с.</p> <p>18. WWF (2020) Living Planet Report 2020 - Bending the curve of biodiversity loss. Almond, R.E.A., Grooten M. and Petersen, T. (Eds). WWF, Gland, Switzerland.</p> <p style="text-align: center;">Інформаційні ресурси</p> <p>Комплекст мультимедійних презентацій, ресурси глобальної мережі Інтернет:</p> <ul style="list-style-type: none"> • http://bioweb.lnu.edu.ua/ecology/osnovni-praci • http://bioweb.lnu.edu.ua/ecology/osnovni-praci/ • http://eco.com.ua/ • http://ecoclubua.com/ • www.oeb.harvard.edu/research/ecology.html • http://www.oeb.harvard.edu/research/ecology.html • http://eko-front.blogspot.com/2012/02/blog-post_86.html • http://www.uenj.cv.ua/pol_and_ethic.html • www.menr.gov.uahttp://www.menr.gov.ua/ • <p>http://issar.com.ua/uk/laboratoriya-ohorony-gruntiv-vid-tehnogennogo-zabrudnennya</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нові інформаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://it-tehnolog.com/statti/novi-informatsiyini-tehnologiyi-v-osviti • Кліматінфо. Доступно на http://www.climateinfo.org.ua/node?page=136 • WWF – Всесвітній фонд природи. Зміна клімату – доступно на http://wwf.panda.org/uk/wwf_ukraine_ukr/climatechange/ • climate.gov. Доступно на : https://www.climate.gov/ • Impacts of Climate Change Ukraine January 2010 доступно на: http://www.climateinfo.org.ua/library/Climate-change-report-Ukraine-eng.pdf • http://www.iale.org.uk – International Association for Landscape Ecology • http://www.iucn.org/themes/sac - Species Survival Comission http://www.iucn.org - International Union for the Conservation of Nature http://www.biodiv.org – Convention on Biological Diversity
Обсяг курсу	Всього 120 год., з яких 48 годин аудиторних занять (32 годин лекцій, 16 годин практичних занять) та 72 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p><i>Загальні та спеціальні компетентності:</i></p> <p>КЗ-1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>КЗ-3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>КС-4. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.</p>

КС-5. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.
КС-8. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Уміти використовувати фундаментальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР-03. Знати основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПР-11. Донести професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР-13. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

ПР-18. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

Після завершення цього курсу студенти будуть

Знати:

- основні досягнення українських учених, поняття, історію екологічної думки та шляхи реалізації сталого розвитку в сучасних умовах;
- сучасні екологічні проблеми та їхній взаємозв'язок із загальними проблемами розвитку суспільства;
- методи оцінки екологічно та соціально збалансованого розвитку суспільства;
- умови та механізми забезпечення сталого розвитку окремих країн і, зокрема, України;
- основні завдання спеціалістів-екологів у вирішенні сучасних екологічних проблем;
- екологічні наслідки поглиблення глобальних проблем на планеті;
- основні засади світової стратегії екоосвіти для сталого розвитку;
- моделі екоосвіти для сталого розвитку в загальноосвітній школі й методику викладання уроків в контексті сталого розвитку;
- шляхи формування в учнів навичок екологічно виваженої поведінки у повсякденному житті на підставі ціннісного ставлення до довкілля;
- принципи, форми і методи організації діяльності школярів на основі суб'єктно-суб'єктних відносин у навчально-виховному процесі на засадах збалансованого розвитку;
- наукові основи народногосподарських проблем (раціонального використання природних ресурсів України, захист довкілля від забруднення, збереження біорізноманіття), вміння їх представити перед відповідною аудиторією;
- сучасні проблеми наукових досліджень для реалізації концепції сталого розвитку, вміння їх застосувати на практиці природокористування;
- приклади міжнародної співпраці в галузі вирішення глобальних екологічних проблем.

Уміти:

- реалізовувати сучасні екологічні концепції на регіональному і локальному рівнях;
- застосовувати отримані знання для аналізу екологічних наслідків глобальних проблем людства;

	<ul style="list-style-type: none"> • реалізовувати екологічні завдання довгострокових планів дій – Порядку денного 21 століття; • самостійно визначати напрями сталого розвитку на регіональному і локальному рівнях; • застосовувати екологічні принципи та концепції у виробничій і соціально-культурній діяльності; • впроваджувати в практику ОСР освітні інновації та науковий досвід; • аналізувати зміст програм із природничих курсів курсу «Історія екологічної думки» для різних категорій учнів та вибирати адекватні форми і методи роботи відповідно до вікових особливостей учнів; • організовувати пізнавальну діяльність учнів на засадах педагогіки мотивації і натхнення на дії (емпауерменту); • формувати навички соціально відповідальної поведінки учнів у повсякденному житті для збереження довкілля загалом й адаптації до умов проживання на певній території зокрема; • планувати й організовувати групову діяльність учнів в екокомандах під час проведення тренінгів, виконання домашніх дослідницьких завдань (аудитів) і різних форм еколого-просвітницької діяльності; • проводити різноманітні лекції, тренінги, заняття, форми дискусій і диспутів у рамках ОСР для різних груп населення; • добирати та конструювати зміст навчального матеріалу в рамках ОСР, опираючись на науковий досвід, моделювати можливі шляхи вирішення проблем і прогнозувати наслідки результатів антропогенної діяльності, проводити інтегральну екологічну оцінку для визначення загальної екологічної ситуації.
Ключові слова	Екологічна думка, історія екології, екологічні проблеми, охорона природи, екологічна безпека, екологічне законодавство, міжнародна співпраця.
Формат курсу	Очний.
	Проведення лекцій, практичних робіт та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Подано нижче в Таблиці «Схема курсу».
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці 3 семестру для магістрів.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін як «Вступ до екологічної діяльності», «Методи екологічних досліджень», «Екоосвітня діяльність», «Загальна екологія і середовищезнавство», «Екологія рослин», «Екологія тварин», «Моніторинг довкілля», достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння сучасних проблем екології та охорони природи.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<ul style="list-style-type: none"> • Лекція-презентація; • дискусія; • колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки); • творче індивідуальне завдання; • робота на платформі Moodle, побудова електронного навчання як простору прояву пізнавальних ініціатив і т. д.
Необхідне обладнання	Вивчення навчальної дисципліни потребує використання загальнонавчаних комп'ютерних програм і операційних систем.
Критерії оцінювання	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Поточна успішність – 50 балів і модульний контроль – 50 балів.

<p>(окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Політика виставлення балів поточної успішності: - виконання практичних робіт: 8 занять × 6,25 бали = 50 балів; - модульний контроль знань: 2 модулі × 25 балів = 50 балів; Підсумкова максимальна кількість балів 100. Академічна доброчесність: Роботи здобувачів є виключно оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку (чи питання на контрольні роботи).</p>	<p>Становлення екології як науки. Видатні вчені, їхня роль у розвитку екології. Праці Е. Геккеля, Тейяр де Шардена, В. Вернадського, Ю. Одума, Б. Коммонера та ін. Філософський зміст концепції ноосфери. Гуманістичний характер концепції ноосфери. Антропосфера та ноосфера. Рух і ідеологія охорони природи: світовий досвід. Мотиви зародження охорони природи. Наукові підстави ОП. Історія охорони природи в Західній Україні. Галицьке лісове товариство, Польське товариство природодослідників ім. Коперніка. Є.Янота і Галицьке товариство охорони тварин. В. Дідушицький і Галицький сейм. Перший заповідний об'єкт "Пам'ятка Пеняцька". Ю. Бруницький. Роль УГКЦ і Андрея Шептицького у збереженні природних об'єктів. Екологічні школи в Україні. Діяльність природознавчого музею НАН України, Інституту екології Карпат НАНУ. Постаті М. Голубця, С. Стойка, Я. Дідуха, А. Травлаєва, Г. Бачинського та ін. Розуміння місця екології академіком М.Голубцем. Геосоціосистемологія, середовищезнавство, екосистемологія. Дніпровська школа екології. Сучасні концепції охорони природи. Філософія дикої природи (Штільмарк та ін.). Філософія глибинної екології. Сучасні розуміння екологічного розвитку світу. Вплив глобалізації на процес формування екомайбутнього. Входження екології у сферу політики. Екологізація політики і політизація екології. Екологічна політика як суспільна діяльність. Об'єктивність та суперечність економічних й екологічних інтересів суспільства. Теорія та ознаки екологічних криз, катастроф. Поняття, сутність, типологія та форми екологічних криз. Походження екологічних криз. Загальнонаукове тлумачення екологічних криз. Класифікація екологічних криз. Геологічні кризи минулого. Природні та антропогенні кризи. Історичні форми антропогенних криз. Соціальні аспекти екологічної кризи. Екологічна криза цивілізації як об'єктивне відображення суперечностей суспільства і природи. Екологічна криза як криза духовності. Незбігання соціального (історичного) і геологічного (природного) часу як визначальний чинник екологічної кризи. Релігійні, культурні, класові та соціальні причини екологічної кризи. Підрив стійкості біосфери. Захворювання та загибель лісів і рослин. Зменшення кількості тварин та місць їх помешкання. Скорочення біорізноманітності. Живі істоти як ресурс. Погіршення здоров'я людини. Структура захворювань в Україні. Особливості природокористування в Україні в епоху індустріалізму. Причини безвідповідальної природоохорони в Україні. Усвідомлення світовою громадськістю необхідності проведення екологічної політики.</p>

	Сутність основних природоохоронних принципів. Принцип історизму, суспільної доцільності, системності, комплексності, розвитку, біосферизму, адаптації, планетарної єдності, екологічної безпеки.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу http://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=1777

СХЕМА КУРСУ "ІСТОРІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ"

№	Змістовий модуль 1. Розвиток екологічних знань		
1	Лекція. Становлення екології як науки та видатні вчені екології.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
2	Лекція. Екологічні школи в Україні. Практичне заняття. Наукові інституції західного регіону України.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
3	Лекція. Сучасне розуміння екологічного розвитку світу. Практичне заняття. Сучасні парадигми екології.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
4	Лекція. Від екології до екологізації життя. Практичне заняття. Екологічні аспекти глобалізації.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
Змістовий модуль 2. Історія природоохоронного руху			
5	Лекція. Історія охорони природи в Західній Україні Практичне заняття. Міжнародний і вітчизняний досвід у збереженні природи на заході України.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
6	Лекція. Філософський зміст концепції ноосфери. Практичне заняття. Осмислення людиною свого місця в природі та взаємозв'язків і відносин з природою.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
7	Лекція. Філософи дикої природи (Штільмарк та ін.).	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год. Самостійна робота – 9 год.	15
8	Лекція. Громадські рухи та ідеологія охорони природи: світовий досвід.	Лекція – 4 год. Практичне заняття – 2 год.	15

	Практичне заняття. Роль неурядових і громадських організацій у збереженні природних об'єктів регіону.	Самостійна робота – 6 год.
Всього 120 год (лекцій – 32 год., практичних – 16 год., самостійної роботи – 72 год.).		

Автор   **Игор КАПРУСЬ**
 Голова методичної ради
 біологічного факультету
Віталій ГОНЧАРЕНКО
 " 31 " 08 2022 р.

Гарант ОПП
Галина АНТОНЯК
 " 31 " 08 2022 р.